

Наталля Зубчонак,

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

Камуністычны Інстытут Журналістыкі. Старонкі гісторыі

Гісторыя журналісцкай адукацыі ў Беларусі налічвае 75 год. За гэты час сталі іншымі формы падрыхтоўкі спецыялістаў, змяніўся погляд на адукацыю ў цэлым ды і на прафесію таксама. Новая эпоха дыктуе свае законы, аднак вопыт, закладзены ў самым пачатку вялікай справы, будзе карысным і цікавым заўсёды.

Упершыню прафесійную падрыхтоўку журналісцкіх кадраў у нашай краіне пачалі ў КІЖы. Камуністычны Інстытут Журналістыкі быў створаны ў 1932 годзе на базе газетнага аддзялення Камуністычнага ўніверсітэта Беларусі імя У. І. Леніна. Адзіная ў краіне навучальная ўстанова рыхтавала журналістаў для раённых, абласных і рэспубліканскіх газет.

Студэнтамі КІЖа станавіліся асобы, якія мелі агульны стаж працы не менш за 3 гады. Пры гэтым патрэбна было адпрацаваць 2 гады на кіраўнічых партыйных і дзяржаўных пасадах. Тэрмін навучання складаў 3 гады.

Пры КІЖы працавала аднагодвая вячэрняя школа журналістаў камсамольска-маладзёжных газет. У 1934 годзе адкрыўся сектар завочнага навучання газетных кадраў. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў 1941 годзе КІЖ быў рэарганізаваны ў Беларускі інстытут журналістыкі з чатырохгадовым тэрмінам навучання. Да чэрвеня 1941 года яго закончылі каля 300 чалавек.

Студэнты вывучалі дысцыпліны сацыяльна-палітычнага цыклу, мову і літаратуру, а таксама прадметы па тэорыі і практыцы журналісцкай творчасці. Кафедру журналістыкі ўзначальваў М. С. Зярніцкі. У 1946 годзе ён працаваў на пасадзе дэкана факультэта журналістыкі БДУ.

Гісторыя першай вышэйшай навучальнай установы па падрыхтоўцы журналістаў занатавана ў нешматлікіх архіўных дакументах. Да нашых дзён захаваліся асобныя экзэмпляры газеты «Кіжавец» («Кіравец») – органа парткама, прафкама і рэктарата КІЖа. Па сутнасці, гэта адзіная больш-менш поўная крыніца інфармацыі аб працы навучальнай установы. Выдавалася газета на 4-х старонках адзін раз на тыдзень з 1932 года і распаўядала пра тую справу, якімі жылі студэнты і выкладчыкі КІЖа. Так, напярэдадні XX гадавіны Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі ўсе актыўна ўключыліся ў перадсвяточнае спаборніцтва, а тых, хто не зрабіў гэтага, гнеўна выкрывалі. «Будзем вучыцца па-сталінску! Будзем несупынна павышаць сваю рэвалюцыйную пільнасць, бязлітасна граміць ворагаў народа», – пісалася ў артыкуле «Узначаліць прадкастрычніцкае спаборніцтва» (Кіравец, 1937, 19 верасня). Рэдкалегія бязлітасна выкрывала ўсіх, чыя праца не адпавядала партыйнай лініі: «Адсутнасць настойлівай работы па аўладанню бальшэвізмам прывяла к таму, што ў

многіх камсамольцаў была прытуплена рэвалюцыйная пільнасць і яны аказаліся на паваду ў ворагаў народа» (Кіравец, 1937, 19 верасня). Публікацыі літаральна пранізваў жорсткі таталітарны дух сталінскай эпохі, калі ў кожнай, на першы погляд нязначнай, справе можна было знайсці праявы шкодніцтва. Нават у параўнанні з рэспубліканскім друкам той пары змест газеты КІЖа можна ахарактарызаваць як занадта палітызаваны. Выкладанне моў у інстытуце, ліквідацыя акадэмічных запазычанасцей, арганізацыя партыйнай прапаганды, справаздачна-выбарчая работа камсамольскага актыву, выкладанне асобных дысцыплін – усе гэтыя праблемы падаваліся як задачы выключнага палітычнага значэння.

Газета змяшчала матэрыялы з гісторыі бальшавіцкага друку («Праследаванні «Звезды» і «Правды» (тамсама), знаёміла з важнымі дзяржаўнымі дакументамі – выступленнямі Сталіна, Молатава, Варашылава. Студэнты актыўна абмяркоўвалі вынікі сваёй вучобы, адпачынку, друкавалі ўласныя вершы, апавяданні.

За гады сваёй працы КІЖ зрабіў 6 выпускаў. Многія былыя студэнты працавалі на кіраўнічых пасадах. На жаль, няма поўнага спіса выпускнікоў, бо сёння такая інфармацыя была б вельмі карыснай. У дакладной запісцы на імя Начальніка Упраўлення прапаганды і агітацыі ЦК ВКП(б) тав. Аляксандрава Г.Ф. ад 17 чэрвеня 1941 года былі адзначаны такія імёны: тав. Астапенка – рэдактар рэспубліканскай газеты «Звязда»; тав. Фешчанка – адказны рэдактар рэспубліканскай газеты «Советская Белоруссия»; тав. Фесько – адказны рэдактар рэспубліканскай камсамольскай газеты «Сталинская молодежь»; тав. Барашкаў – адказны рэдактар рэспубліканскай камсамольскай газеты «Чырвоная змена»; тав. Бярозкін – адказны рэдактар рэспубліканскай піянерскай газеты «Піянер Беларусі», тав. Савіцкая – член рэдкалегіі рэспубліканскай газеты «Штандар вольнасці» (выходзіла на польскай мове) (НАРБ, Ф.4, воп.27, спр.197, лл. 401–403 ).

Далей зазначалася, што 4 адказныя рэдактары абласных газет з'яўляліся былымі студэнтамі КІЖа. Шмат выпускнікоў працавалі загадчыкамі аддзелаў рэспубліканскіх і абласных газет.

Кадры для бальшавіцкага друку БССР усе папярэднія гады ў асноўным рыхтаваў Камуністычны Інстытут Журналістыкі. Паводле даных на 1.06.1941 года, ў КІЖы вучыліся 72 студэнты: на першым курсе – 34, на другім – 15, на трэцім – 23. З іх членамі і кандыдатамі партыі былі 10 чалавек, камсамольцамі – 62.

Да 1941 года КІЖ быў цалкам ўкамплектаваны выкладчыцкімі кадрамі. Восенню 1940 г. была адноўлена вучэбная друкарня і кабінет друку пры інстытуце. КІЖ меў свой інтэрнат на 150 месцаў.

Па ацэнках вышэйшага партыйнага кіраўніцтва, КІЖ меў добрыя перспектывы. Аддзел прапаганды і агітацыі ЦК КПБ(б) лічыў, што падрыхтоўку газетных кадраў і надалей

патрэбна весці ў Камуністычным інстытуце журналістыкі. КІЖ планавалася захаваць як спецыяльную навучальную установу з 4-гадовым тэрмінам навучання, а таксама ўключыць інстытут у сістэму Усесаюзнага камітэта па справах вышэйшай школы.

На 1-ы курс у КІЖ восенню 1941 года планавалася набраць 125 чалавек, каб давесці агульную колькасць студэнтаў да 200. Але працу Камуністычнага Інстытута Журналістыкі спыніла вайна. А з 1944 года пачаўся новы этап – быў адкрыты факультэт журналістыкі ў БДУ.